

viva salud

SAMEN STRIJDEN VOOR GEZONDHEID
ENSEMBLE, LUTTONS POUR LA SANTÉ

Killing us softly:

**Hoe het najagen van winst het
klimaat schadelijk maakt voor
de gezondheid**

Inhoud

I. Sensibilisatie

1. Quiz : invloed van de mens op het klimaat
2. Brainstorming : Klimaatverandering en gezondheid
3. Stoelenspel : Wie is verantwoordelijk?
4. Sprekende beelden : Op zoek naar de echte oorzaken!

II. Wat te doen?

1. Een voorbeeld uit de Caraïben !
 - 1.1 Cuba : Wist je dat ?
 - 1.2 Presentatie: « Cuba, revolutie met een groen hart»
 - 1.3 Film
 - 1.4 Interactieve foto-tentoonstelling
2. In België
 - 2.1 Discussie : Hoe je engageren in België?
 - 2.2 Als je er meer over wilt weten..

SENSIBILISATIE

QUIZ: Invloed van de mens op het klimaat

Klimaatveranderingen

- **Definitie** : wisselingen in het klimaat op een welbepaalde plaats, in de loop der jaren : opwarming of afkoeling
- Sinds enkele decennia: ↗ **temperatuur**
- Tsunami, tyfoon, droogte, orkaan, aardbeving, overstroming

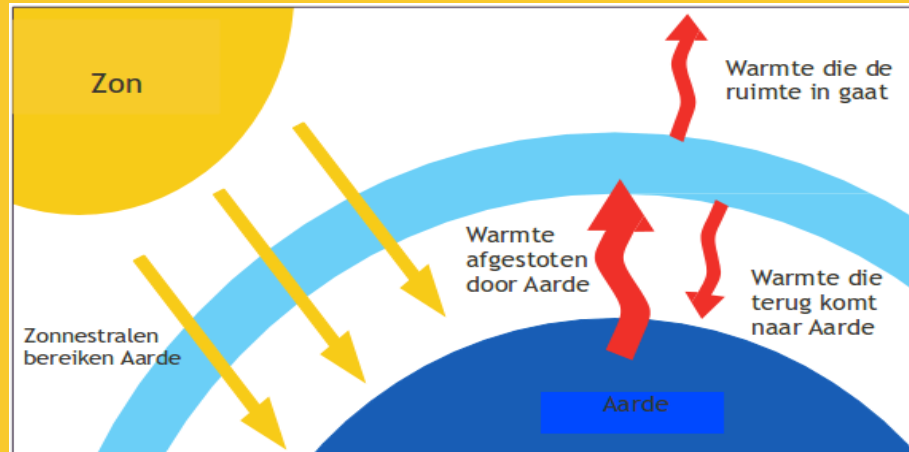
Economisch systeem

- Principe van onuitputbare bronnen
- Consumptie : 1,5 planeet
- Werkelijkheid : economie als een levensonafhankelijk systeem en niet als subsysteem
- Vernietiging van het milieu

Mechanisme van temperatuursverandering

- Twee derde van de zonnestralen worden door de aarde geabsorbeerd
- Overige derde deel: wordt teruggestuurd naar de ruimte als infraroodstralen en gedeeltelijk vastgehouden door een gaslaag in de onderste lagen van de atmosfeer die de warmte terugstuurt naar de aarde
- → **natuurfenomeen** = broeikaseffect : temperatuur bedraagt +/- 15°
- CO₂ en methaan= broeikasgas dat gedeeltelijk verantwoordelijk voor de klimaatopwarming is

Vraag 1

Hoe groot was in 2005 het aandeel van fossiele brandstoffen (aardgas, olie en kolen) in de globale uitstoot van broeikasgassen in de wereld (in %)?

- a. 23%
- b. 45%
- c. 66%
- d. 80%

Vraag 1

- **Antwoord** : 66%
- **Uitleg** : CO₂-uitstoot veroorzaakt 76% van het broeikasgas

Fossiele brandstoffen= belangrijkste bron van CO₂ uitstoot

Wereldverbruik aan energie	
Fossiele brandstof	80,00%
Hout, kernenergie, waterkracht en hernieuwbare energie	20,00%

Vraag 1

SECTOREN BRON VAN DE UITSTOOT VAN BROEIKASGASSEN

Elektriciteit-en warmteproductie	26,00%
Industrie	20,00%
Ontbossing	17,00%
Landbouw	13,00%
Transport	13,00%
Verwarming gebouwen	8,00%
Afvalverwerking	3,00%

Opgelet : eerder uitgestoten broeikasgassen zijn nog steeds aanwezig in de atmosfeer (+/- de helft)

- Productie = CO₂-uitstoot
- Vernietiging van ons milieu
- Ontbossing, verlies van biodiversiteit, het uitsterven van soorten, het schaarser worden van zoet water etc.

Vraag 2

Draagt onze manier van produceren bij tot de vernietiging van de oceanen ? Als ja, hoe en waarom ?

Vraag 2

Anwoord : ja

Uitleg :

- Chemische producten in rivieren en riolen komen terecht in de zeeën:
- Vervuiling van de oceanen en hun bewoners
- Meststoffen in de landbouw → belangrijkste ingrediënt: stikstof = ↘
zuurstof = kerkhof voor vissen en planten
- Verzuring van de zeeën
- Oceaan = natuurlijk reservoir van koolstof

Vraag 3

Hoeveel zoet water (dat dus niet is verzout) is er nog beschikbaar op onze planeet (in %)?

- a. 3%
- b. 12%
- c. 25%
- d. 44%

Vraag 3

- **Antwoord : 3%**
- **Uitleg :**

- Aarde bedekt met 71% water
- 97% daarvan= te zout voor consumptie
- 3%= freatische waterlagen of ijs
- 0,3% van het landwater= toegankelijk deel van ons zoetwaterreservoir

Vraag 3

- Multinationals = grote waterverbruikers (productie, vervoer, transformatie, etc.)

Behoefte aan water	
Dagelijkse Water-verbruik van Nestle, Danone, Unilever, Anheuser-Busch en Coca-Cola	= Dagelijkse behoefte aan water van de volledige wereldbevolking

- 70% zoet water= irrigatie
- 1 miljard geen toegang tot drinkbaar water

Vraag 4

Hoeveel m², are of hectare woud moeten we omvormen tot weiland om een rund te voederen en 1500 hamburgers te krijgen?

- a. 500 m²
- b. 2000 m²
- c. 10 000 m²
- d. 50 000 m²

Vraag 4

- **Antwoord :** 10 000 m² of 1 hectare
- **Uitleg:**
 - runderen gevoed met plantaardige eiwitten= nood aan grond
 - 64% van de wereldlandbouwgrond = voor vleesproductie
 - Genoeg voedsel voor tweemaal de planeet als de granen gebruikt worden voor menselijke voeding

Vraag 4

- Ontbossing
 - Bossen = longen van de aarde
 - Opslag van 40% van de koolstof op aarde
 - belangrijke diversiteit
 - veroorzaakt 1/5 van de broeikasgasuitstoot

In 20 jaar, verlies van 3 miljoen km² bos (= +/- oppervlakte van India, 100 X België)

Vraag 5

Hoeveel planeten zouden er nodig zijn om het jaarlijks verbruik van de natuur door de mensen te hernieuwen, als iedereen zou leven zoals een gemiddelde inwoner van de VS?

- a. 0,5 planeet
- b. 1 planeet
- c. 4 planeten
- d. 9 planeten

Vraag 5

- Antwoord : Vier planeten
- Uitleg :
 - grote consumenten
 - Zoals een gemiddelde inwoner van Indonesië = $\frac{2}{3}$ van de planeet nodig

Vraag 6

Met hoeveel graden voorzien de experten van het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) dat de temperatuur gemiddeld zal stijgen tijdens deze eeuw als we onze uitstoot van broeikasgassen niet veranderen?

- a. tussen 0,5 en 2,6 °C
- b. tussen 1,8 en 4 °C
- c. tussen 2,5 en 6,3 °C

Vraag 6

- Antwoord : tussen 1,8 en 4 graden
- Uitleg:
 - > 2°C = rampzaligere gevolgen voor het milieu
 - Krimp mee van de sneeuwbedeking, ↗ smeltlaag, ↘ pakij's, ↗ tropische cyclonen, ↗ neerslag, ↗ zeeniveau, ↘ biodiversiteit, ↗ ziektes, etc.
 - stabiliseren van CO₂-uitstoot tegen 2020 en deze met de helft verminderen tegen 2050

BRAINSTORMING : **klimaatverandering en** **gezondheid**

Verbanden tussen klimaatverandering en gezondheid ?

Weet u wat de internationale
instellingen zeggen over de band
tussen klimaatverandering en
gezondheid?

- klimaatverandering doodt 140.000 mensen per jaar (WGO)
- Kaderovereenkomst van de Verenigde Naties over klimaatverandering
 - Artikel 1 : de impact op de menselijke gezondheid en het welzijn is één van de drie belangrijkste motivaties om klimaatverandering te bestrijden
 - Artikel 4 : evaluatie van de impact op de gezondheid van adaptatie- en mitigatie maatregelen

Invloed van extreme klimaatgebeurtenissen?

- Natuurrampen
- Overstromingen
- Afwisseling tussen droogteperiodes en overstromingen

Invloed van de klimaatverandering op
infectieziektes en epidemies?

- Buikloop en darmklachten
- Malaria
- Dengue
- nieuwe variant van het West-Nijlvirus
- cholera epidemie
- gezondheid van dieren

Wat zijn de gevolgen van de luchtvervuiling en de verandering van de niveaus aan aero-allergenen?

- Binnenluchtvervuiling
- Buitenluchtvervuiling
- Astma
- Fijnstof

Wat denkt u over de problematiek van vluchtelingen en verplaatste personen?

- stijging van het zeeniveau

Welke gevolgen zal de aantasting van de
ozonlaag in de stratosfeer hebben op onze
gezondheid?

- Huidkanker
- Blootstelling aan UV-stralen
- Cataract

Is er een verband tussen de rijkdom van een land en de gevolgen van de klimaatverandering voor de gezondheid?

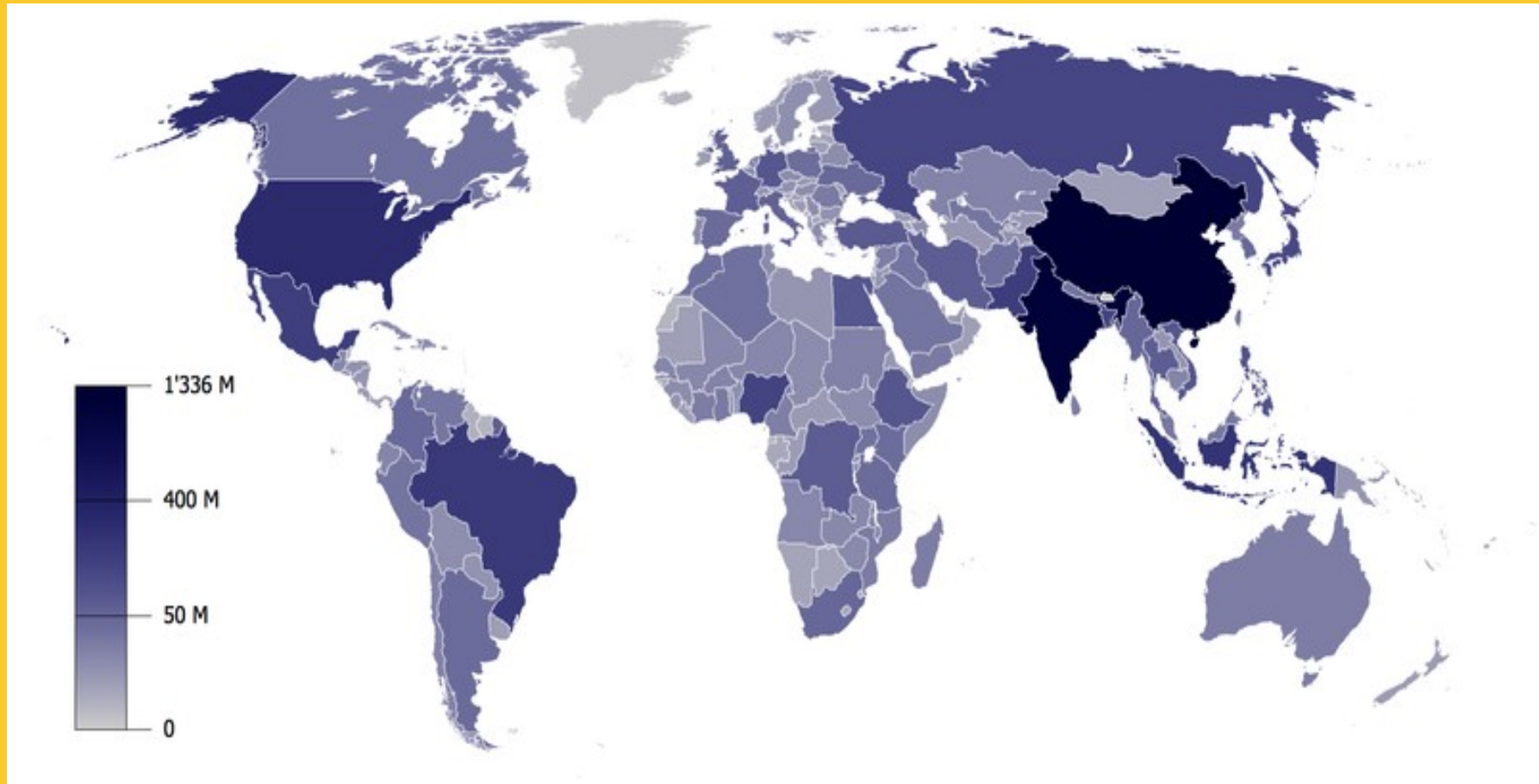
- Invloed op de gezondheid= 300 maal hoger in landen die geen essentiële gezondheidszorg kunnen aanbieden
- Probleem van gelijke kansen binnen een land
 - Levensomstandigheden
 - Toegang tot de gezondheidszorg

STOELENSPEL : wie is verantwoordelijk?

Verdeling van de wereldbevolking

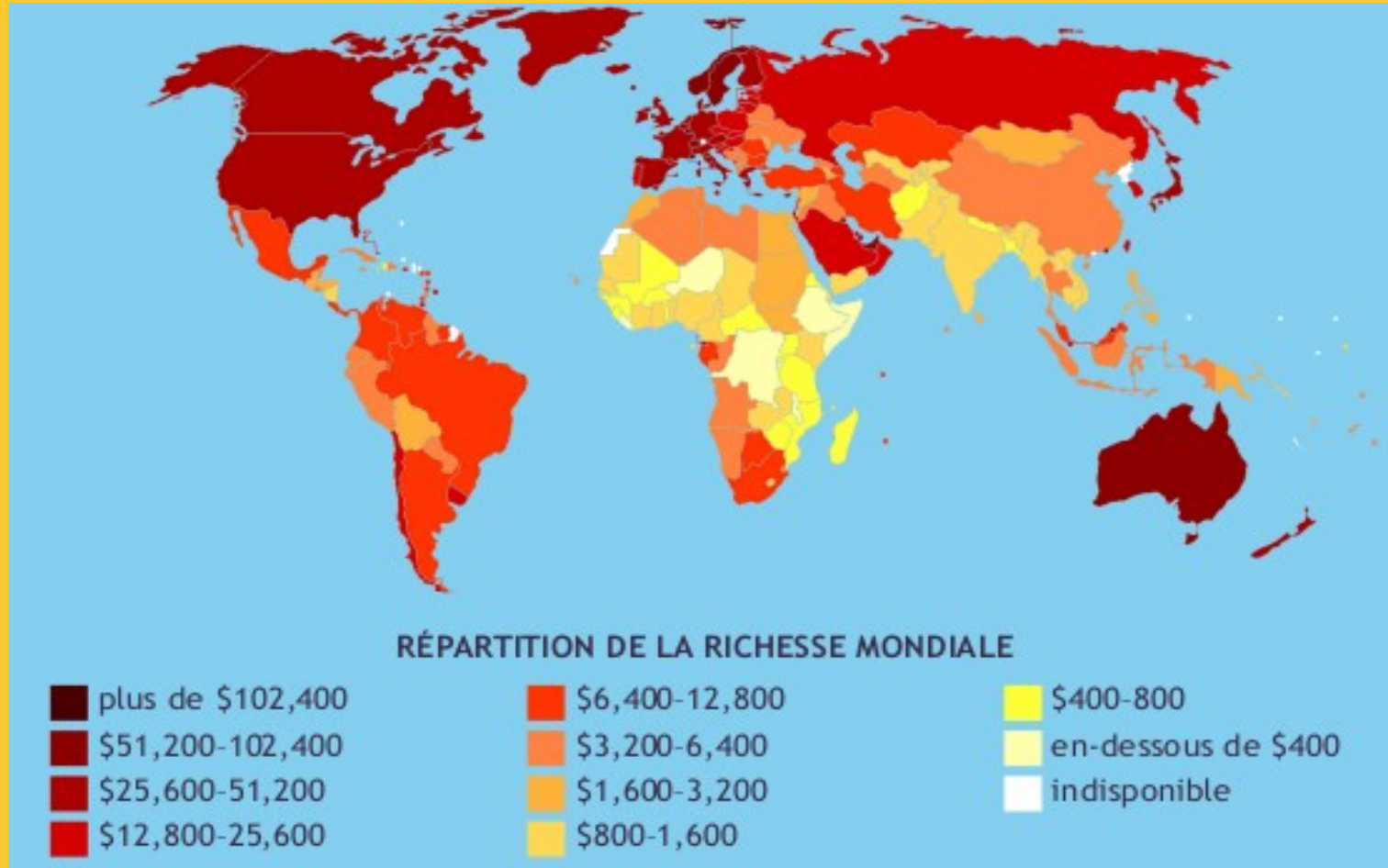

Verdeling van de wereldrijkdom

- BBP= waarde van alle goederen en diensten geproduceerd, gedurende een bepaalde periode, in een gegeven gebied
- Ongelijkheid =
 - Kolonisatie
 - Overheersing van het Noorden over het Zuiden in internationale onderhandelingen
 - Ongelijke verdeling van het kapitaal
 - Internationale specialisatie van de arbeid (ongelijke beheersing en toegang tot technologieën, investeringen in onderzoek en innovatie)
 - Schulden van de zuidelijke landen
 - Internationale handel

Verdeling van de wereldrijkdom

- **Definitie:** totale oppervlakte nodig om de infrastructuur, het voedsel en de vezels te produceren dat een land, een stad of een persoon verbruikt en om het afval van zijn energieverbruik te absorberen

= bevolking * verbruik * intensiteit aan bronnen en afval

CO2-uitstoot

Mondiale CO2-uitstoot in 2008

China	1ste (24%)
Verenigde Staten	2de (18,84%)
Indië	4de (5,06%)
Brazilië	17de (1,32%)

CO2-uitstoot/ capita in 2008

Qatar	1st
Luxemburg	9de
Verenigde Staten	12de
België	36ste
Zuid-Afrika	42ste
China	78ste
Cuba	114de
Brazilië	124ste
Indië	145ste

! historische verantwoordelijkheid voor de CO2-uitstoot

**FOTO-TAAL : ontdek de
echte oorzaken!**

Vicieuze cirkel

Menselijke activiteit → vernietiging
milieu + ↗ CO₂ → ↗ temperatuur →
vernietiging milieu

Economisch systeem

- Kapitalistisch
- Vrij toegang tot de markt
- Steeds meer winst

Foto

MARKTAANDEEL AUTOMOBIEL USA IN 2007

Part du marché américain des voitures et camions (2007)

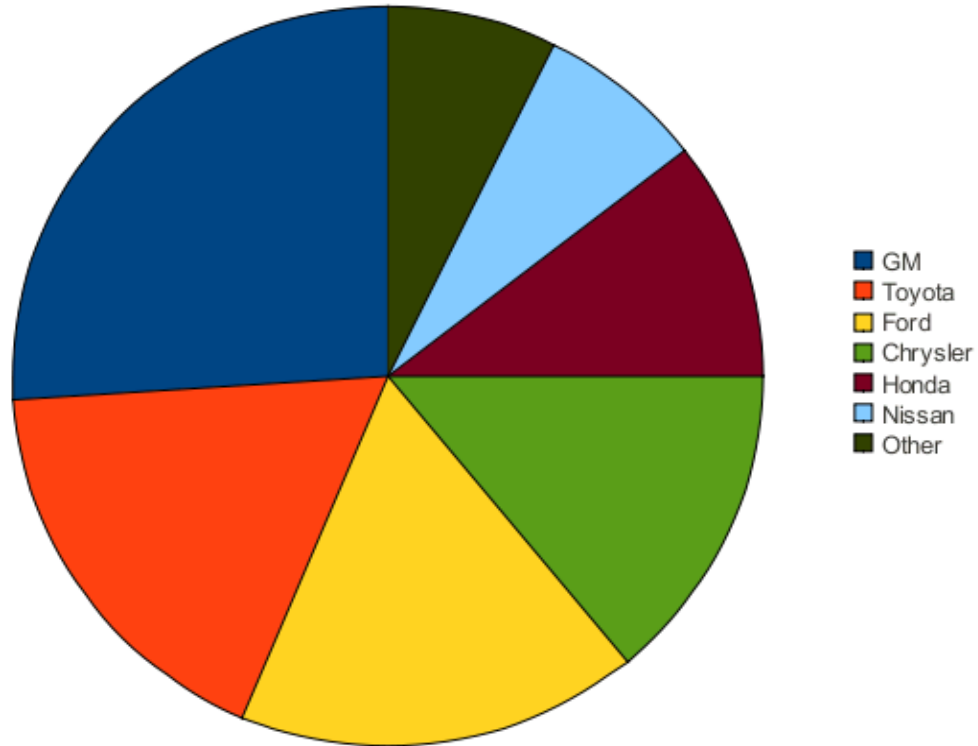

Foto 1 : de concurrentie

- Meer produceren
- Meer verkopen
- Nieuwe marktaandelen zoeken
- Voordelen van bepaalde bedrijven ten gunste van anderen

Foto 2

MONSANTO

Voedsel dat
we niet bezitten,
zou niet mogen kunnen groeien

Foto 2 : de monopolies

- Bijna de enige om een product te produceren en te verkopen
- Monsanto : 70% van de GGO markt → vernietiging van kleinschalige landbouwers
- zeer rijk

Multinational	Omzet in 2011 (in miljard USD)	Nominaal BBP in 2011 (in miljard USD)	Landen
Royal Dutch Shell (1st)	484,49	479	Noorwegen
Exxon Mobil (2de)	452,93	425	Oostenrijk
Wal-Mart Stores (3de)	446,95	422	Zuid-Afrika
/	/	529	België

Foto

2

Foto 3 : de overproductie

- Strijd om + marktaandeelen = + produceren
- Voorbeeld : overproductie in de autosector
 - overproductie van 20% in Europa
- Marktverzadiging → Winstverlies
- Oplossingen :
 - Verkoopprijs verhogen
 - Productiekosten doen dalen
 - ↘ lonen of ontslag arbeiders
 - ↘ kosten grondstoffen

Foto 4

Foto 4 : corruptie

- Multinationals

- overheids corruptie, destabilisatie, oorlog, staatsgreep → toegang bronnen

- illegale plundering natuurlijke grondstoffen

- Film :

- Bekentenissen van een economische huurmoordenaar

Foto 5

Foto 5 : toename van de vervuiling

- vermindering van winst=
 - Vermindering kosten veiligheidsmaatregelen
vb : olieplatform DeepWater Horizon van BP = olieramp van 780 miljoen liter olie
 - Vermindering investeringen in groene technologie

Foto 6

Foto 6 : de creatie van nieuwe markten

- Binnen hun gebied
 - Overbodige producten
 - geprogrammeerde veroudering

Film : Prêt à jeter-obsolescence programmée

Foto 7

Foto 7 : invasie van producten in het buitenland

- Zoektocht naar buitenlandse markten
 - Hulp van de overheid
 - Verkoop van producten aan competitieve prijzen (schaaleconomie, subsidies, dumping)
 - Vernietiging van de lokale economie

System Change Not Climate Change

